

Parochie cursus digitaal: *Sociale Leer: Openbaarheid van bestuur*

Themagebied 7. Media en communicatie

(auteur: Huub Flohr)

Overzicht programma videopresentaties

Sociale leer 19: <i>Openbaarheid van bestuur</i>	Sociale leer 2: <i>Vrijheid van meningsuiting</i>	Sociale leer 26: <i>Belang van de journalistiek</i>
Sociale leer 29: <i>Evangelisatie en inculturatie</i>	<i>Grenzen aan wetenschappelijk onderzoek*</i>	<i>Sociale media en privacy*</i>

*= in de planning

Sociale leer video 19: *Openbaarheid van bestuur*

De crisis die geleid heeft tot een ernstige vertraging in de formatiebesprekingen en is geculmineerd in een motie van wantrouwen tegen de demissionaire minister-president, die het net niet heeft gehaald, is uitgangspunt en aanleiding voor deze 19^e aflevering in de reeks Sociale leer van de kerk. Welke rol speelt het belang van openbaarheid van bestuur en daarmee communicatie van overheidswege bij het functioneren van het gezag en wat is het standpunt van de kerk daarover?

De **Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB)** is in 2018 als volgt gewijzigd: onder de artikelen 2, 10 en 11 staat aldus pastor Flohr te lezen:

“Artikel 2

1 Een bestuursorgaan verstrekt bij de uitvoering van zijn taak, onverminderd het elders bij wet bepaalde, informatie overeenkomstig deze wet en gaat daarbij uit van het algemeen belang van openbaarheid van informatie.

2 Het bestuursorgaan draagt er zo veel mogelijk zorg voor dat de informatie die het overeenkomstig deze wet verstrekt, actueel, nauwkeurig en vergelijkbaar is.

Artikel 10

1 Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:

- a. de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;*
- b. de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;*
- c. bedrijfs- en fabricagegegevens betreft, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;*
- d. persoonsgegevens betreft als bedoeld in de artikelen 9, 10 en 87 van de Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt.*

2 Het verstrekken van informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:

- a. de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;*
- b. de economische of financiële belangen van de Staat, de andere publiekrechtelijke lichamen of de in artikel 1a, onder c en d, bedoelde bestuursorganen;*
- c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;*
- d. inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;*
- e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;*
- f. het belang, dat de geadresseerde erbij heeft als eerste kennis te kunnen nemen van de informatie;*
- g. het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.*

3 Het tweede lid, aanhef en onder e, is niet van toepassing voorzover de betrokken persoon heeft ingestemd met openbaarmaking.

4 Het eerste lid, aanhef en onder c en d, het tweede lid, aanhef en onder e, en het zevende lid, aanhef en onder a, zijn niet van toepassing voorzover het milieu-informatie betreft die betrekking heeft op emissies in het milieu. Voorts blijft in afwijking van het eerste lid, aanhef en onder c, het verstrekken van milieu-informatie uitsluitend achterwege voorzover het belang van openbaarmaking niet opweegt tegen het daar genoemde belang.

5 Het tweede lid, aanhef en onder b, is van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie voor zover deze handelingen betreft met een vertrouwelijk karakter.

6 Het tweede lid, aanhef en onder g, is niet van toepassing op het verstrekken van milieu-informatie.

7 Het verstrekken van milieu-informatie ingevolge deze wet blijft eveneens achterwege voorzover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:

- a. de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;*
- b. de beveiliging van bedrijven en het voorkomen van sabotage.*

8 Voorzover het vierde lid, eerste volzin, niet van toepassing is, wordt bij het toepassen van het eerste, tweede en zevende lid op milieu-informatie in aanmerking genomen of deze informatie betrekking heeft op emissies in het milieu.

Artikel 11

1 In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen.

2 Over persoonlijke beleidsopvattingen kan met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

3 Met betrekking tot adviezen van een ambtelijke of gemengd samengestelde adviescommissie kan het verstrekken van informatie over de daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen

plaatsvinden, indien het voornemen daartoe door het bestuursorgaan dat het rechtstreeks aangaat aan de leden van de adviescommissie voor de aanvang van hun werkzaamheden kenbaar is gemaakt.

4 In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Het tweede lid, tweede volzin, is van overeenkomstige toepassing.”

Op basis van het beginsel van de subsidiariteit geldt openbaarheid van bestuur voor alle bestuursorganen die vallen onder de overheid. Pastor Flohr neemt als voorbeeld het besturen van instellingen van gezondheidszorg waarvoor in de aanbevelingen van **health care governance** uit 1999 het volgende staat:

*“Maatschappelijke legitimering komt tot stand door op drie niveaus te zorgen voor een wisselwerking van de organisatie met haar omgeving: * door het verstrekken van informatie aan belanghebbenden, bijvoorbeeld aan (potentiële) cliënten over het behandelbeleid; * door het afleggen van verantwoording over het gevoerde beleid, ofwel omdat er een formele verantwoordingsplicht bestaat (bijvoorbeeld de Inspectie voor de Gezondheidszorg), ofwel omdat belanghebbenden uit de aard van hun functie (bijvoorbeeld een patiëntenorganisatie) redelijkerwijze moeten kunnen beoordelen hoe de organisatie haar werk doet en wat dat voor hen betekent; * door het laten beïnvloeden van beleid door belanghebbenden.”*

Subsidiariteit als beginsel uit de Sociale leer van de kerk betekent aldus het **Compendium van de sociale leer van de Kerk** uit 2004 in dit verband:

“Bepaalde vormen van centralisatie, bureaucratie, bijstand, onrechtmatige en buitensporige aanwezigheid van de staat en van het overheidsapparaat staan in tegenstelling met het subsidiariteitsbeginsel: “Door direct in te grijpen en aan de maatschappij haar verantwoordelijkheid te ontnemen, veroorzaakt de verzorgingsstaat het verlies van menselijke krachten en de overdreven vermeerdering van overheidsapparaten, die meer beheerst worden door bureaucratische logica dan door de zorg om de gebruikers te dienen, met een enorme groei van de uitgaven”[..]. Het gebrek aan erkenning of de inadequate erkenning van het privé-initiatief, zelfs in economische aangelegenheden, en het falen van het erkennen van zijn openbare functie, draagt bij tot het ondermijnen van het subsidiariteitsbeginsel, net zoals monopolies doen.”

Openbaarheid van bestuur heeft alles te maken met vertrouwen in de overheid, waarbij pastor Flohr het verschil tussen wantrouwen in de persoon of personen en afkeuring van handelingen onderstreept als verschil in belang van een motie van wantrouwen en een motie van afkeuring.

Binnen de kerkelijke organisatie bestaat er niet iets als openbaarheid van bestuur. Zo stelt pastor Flohr vast dat van het kerkbestuur alleen verantwoording wordt gevraagd tegenover de bisschop en informatie naar de parochianen. Het **Algemeen Reglement voor het bestuur van een parochie** van 1989 zegt daarover:

“8. BEHEER EN REKENPLICHT

(cf. can. 392, § 2)

- 1. Het dienstjaar van de parochie valt samen met het kalenderjaar.*
- 2. Jaarlijks uiterlijk vóór de eerste november maakt het kerkbestuur volgens een door de bisschop vast te stellen model de begroting op van alle inkomsten en uitgaven voor het volgende dienstjaar en*

zendt haar vóór de eerste december, vergezeld van de nodige bescheiden en toelichting, ter goedkeuring aan de bisschop (cf. can. 1284, § 3).

3. Na verkregen goedkeuring strekt de begroting tot grondslag van het geldelijk beheer over het betrokken dienstjaar.

4. Zonder bijzondere machtiging van de bisschop worden geen uitgaven, die niet op de goedgekeurde begroting staan, gedaan, noch de daarvoor toegestane bedragen overschreden.

(cf. can. 1287, § 1 en can. 392, § 2)

1. Het kerkbestuur doet jaarlijks vóór de eerste mei aan de bisschop rekening en verantwoording van zijn beheer over het afgelopen dienstjaar door overlegging van de rekening en verantwoording van alle inkomsten en uitgaven en van een balans van alle bezittingen en schulden bij het einde van het dienstjaar volgens de door de bisschop vast te stellen modellen (cf. can. 1284, § 2, n 8).

2. Het kerkbestuur zal deze jaarstukken doen controleren door een registeraccountant òf na voorafgaande bisschoppelijke goedkeuring door een accountant-administratie-consulent òf door een door de bisschop na overleg met de Raad voor Economische Aangelegenheden aangewezen of toegelaten instantie.

3. De overeenkomstig het vorige lid gecontroleerde jaarstukken worden aan de bisschop ter goedkeuring toegezonden.

4. De goedkeuring van de rekening en verantwoording strekt het kerkbestuur tot decharge voor zijn beheer over het afgelopen dienstjaar.

(cf. can. 1287, § 2)

Jaarlijks wordt op een door het kerkbestuur te bepalen wijze een beknopt verslag van de rekening en verantwoording over het afgelopen dienstjaar aan de parochianen uitgebracht. Ook de begroting wordt te hunner kennis gebracht.”

De voor de pastorale leiding verantwoordelijke pastoor kan zonder enige inhoudelijke motivatie door de bisschop worden verplaatst als een aantal invloedrijke parochianen zich tegen de pastoor keren. De gedachte daarachter is dat een pastoor alleen als hij het vertrouwen geniet met vrucht kan functioneren, of het wantrouwen nu terecht of ten onrechte is. Voor bisschoppen geldt sinds kort dat ook zij door de paus worden ontheven maar wel op grond van bewezen ernstig machtsmisbruik. Het tenminste verantwoording afleggen van gevoerd beleid door kerkelijke leiders via bijvoorbeeld communiqué's zoals het pastoresteam en in toenemende mate het kerkbestuur het doen, zou, aldus pastor Flohr, hun moreel gezag en dus hun legitimiteit vanuit het kerkelijk draagvlak vergroten, overeenkomstig de kritiek van Jezus aan de religieuze leiders van het volk (zie **Matteüs 23**). Daarmee zou recht worden gedaan aan de rechtmatige behoefte ook aan openbaarheid van bestuur in de kerk.

Vragen tot verdieping of ter onderlinge uitwisseling:

- *Bespreek met elkaar de beperkingen in de Wet Openbaarheid van Bestuur en de bijzondere plek die de milieuproblematiek daarbij inneemt.*
- *Hoe kan de politiek een bredere vertrouwensbasis in de samenleving creëren?*
- *Wat zou u als parochiaan meer aan openbaarheid van bestuur in de kerk wensen en waarom?*